

OINARRIZKO ERRENTA BATERAKO LEGEGINTZAKO HERRI-EKIMENA

ZIOEN AZALPENA

Ondoz ondoko bost atalen bidez, Eusko Legebiltzarrean Legegintzarako Herri Ekimen hau (aurrerantzean, LHE) oinarrizko errenta baldintzagabe baten bidez (aurrerantzean, OEB) aurkeztea bultzatzen duen zioen azalpena aurkezten da. Bertan, zioen azalpena jasotzen da, honako hauek jasotzen dituen: 1) giza eskubideen esparru juridikoa; II) Autonomia Erkidego honetan indarrean dauden diru-sarrerak bermatzeko errenten eskasia pobreziarekin amaitzeko; III) egungo testuinguruari buruzko gogoetak eta lanaren mitoa gizarteratze-elementu gisa; IV) OEBa ezartzearen aldeko hainbat ahots, V) LHE honetan proposatzen den OEBaren ezaugarriak. Azkenik, ekimen hau defendatzeko artikulua gehitu dira.

I. Giza eskubideen esparru juridiko

Giza Eskubideen Aderazpen Unibertsalaren (aurrerantzean, GEEA) 23. artikulua "giza duintasunaren arabeko existentzia" izateko eskubidea ezartzen du, eta 22. artikulua "persona orok bere duintasunerako eta nortasuna askatasunez garatzeko ezinbesteko eskubideak baliatzeko duen eskubidea", 25. artikulua "bizi-maila egokia izateko eskubidea" jasotzen duen aldetik. Era berean, 1966ko Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Itunak (aurrerantzean, EESKNI), zeina funtsezko erreferentea baita GEEAk garatzen duen nazioarteko esparruan, Espainiako ordenamendu juridikoaren barruan, Espainiak berretsi eta 1977ko apirilaren 30eko BOEn (103. zk.) argitaratu ondoren, 7. artikuluan "bizi-baldintza duinak" aldarrikatzen ditu, eta 11.1 artikuluan "persona orok bizitzamaile egokia izateko duen eskubidea" aitortzen du. Eta familia, baita elikadura, jantzi eta etxebizitza egokiak ere, eta Era berean, EESKNIAen 2.1 artikulua estatu sinatzaileek betetzeko konpromisoa hartzea eskatzen du, honako hau ezartzen duenean: "Itun honetako estatu alderdi bakoitzak konpromisoa hartzen du neurriak hartzeko, banaka zein nazioarteko laguntza eta lankidetzaren bidez, bereziki ekonomikoak eta teknikoak, eskura dituen baliabide guztiak gehienez ere, arian-arian lortzeko, bitarteko egoki guztien bidez, eta, bereziki, legegintza-neurriak hartzea, Eskubideen eraginkortasuna hemen Haurren Eskubideei buruzko 1989ko Konbentzioak ere 27.1 artikuluan jasotzen du hori berretsi duten estatuak aitortu egin behar dutela "haur orok bere garapen fisiko, mental eta espiritualerako, moralerako eta sozialerako bizitza-maila egokia izateko duen eskubidea", eta, aldi berean, 27.3 artikuluan "konpromisoa hartzen du estatu alderdiek, beren baldintza nazionalekin eta baliabideekin bat etorritik, gurasoei laguntzeko beharrezkoak diren neurriak har ditzaten. Amak eta haurren beste arduradun batzuk, eskubide hori gauzatzeko eta, beharrezkoa bada, laguntza materiala eta laguntza-programak emateko, bereziki nutrizioari, jantziei eta etxebizitzari" eta Konbentzio beraren 4. artikuluan jasotzen da, halaber, neurri horiek hartu behar direla, ahalik eta baliabide gehienetara arte.

Era berean, Europar Batasunaren Tratatuaren 2. artikulua, aurrerantzean EBT, hau ezartzen du: "Europar Batasuna giza duintasunaren errespetuan, askatasunean, demokrazian,

berdintasunean, zuzenbide-estatuan eta giza eskubideen errespetuan oinarritzen da, gutxiengoetako pertsonen eskubideak barne. Balio horiek berdina dira estatu kideentzat, aniztasuna, diskriminaziorik eza, tolerantzia, justizia, elkartasuna eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna ezaugarri dituen gizarte batean ". Eta Europar Batasuneko Oinarritzko Eskubideen Gutunaren 1. Artikuluak dio "giza duintasuna bortxazina da. Errespetatu eta babestu egingo da ". Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorraren 5. artikulua esklabotza eta bortxazko lana debekatzeari buruzkoa da, eta 2. paragrafoan zehazten duenez, "Inor ezin izango da behartu bortxazko edo nahitaezko lan bat egitera". Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorraren 6. Artikuluan adierazten du "pertsona orok askatasuna eta segurtasuna izateko eskubidea duela", eta 15. artikulua aitortzen du "pertsona orok eskubidea duela askatasunez aukeratutako edo onartutako lanbide batean lan egiteko eta jarduteko".

Bestalde, Espainiako Konstituzioak bere egiten ditu aurreko printzipioak, eta 10.2. artikuluan hau ezartzen du: "Konstituzioak aitortzen dituen oinarritzko eskubideei eta askatasunei buruzko arauak Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren eta gai berberen inguruan Espainiak berretsitako nazioarteko itunen eta akordioen arabera interpretatuko dira." Azkenik, Euskal Autonomia Erkidegoko Autonomia Estatutuak (aurrerantzean, EAE) printzipio horiek berresten ditu eta zenbait eskumen zehazten ditu. Eskumen horiek hainbat arau juridikotan garatu dira, hala nola, bermatutako eta baldintzatutako gutxieneko errenten sisteman.

II. EAEn 1989an ezarritako errenta gutxieneko bermatuen eta baldintzatuen eredua ez da gai izan pobreziarekin amaitzeko

Hiru hamarkada baino gehiagotan, bermatutako eta baldintzatutako gutxieneko errenten eredua, gaur egun EAEn ezarrita duguna, ez da aldatu bere funtsezko ezaugarrietan eta tresna hauek definitzen dute:

- Prestazio ekonomiko batzuk, gaur egun honako hauek deituak: diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (aurrerantzean, DSBE), Etxebizitzarako Prestazio Osagarria (aurrerantzean, EPO) eta Gizarte Larrialdietarako Laguntzak (aurrerantzean, GLL), era guztietako betekizun eta betebeharren mende daudenak, betetzea zailtzen dutenak, eta, ondorioz, horiek eskuratzeko aukera.
- Prestazioen familia-izaera. "Familia" izenaren ordez "bizikidetzaren unitate" aseptikoena erabiltzen bada ere, hemendik aurrera agerikoa da prestazio ekonomikoak familietan pentsatuz diseinatu direla, pertsona indibidualetan izan beharrean.
- Gizarteratzeko eta laneratzeko bitarteko kasu bat, "Laneratzeko hitzarmena" izenpean jaso, izaera formala baino ez duena izan, eta prestazio ekonomikoa kobratu ahal izateko nahitaezko kontraprestazio bihurtu dena.

Administrazio-kudeaketa eskasa duen eredu horrek, 2012ko abenduan Gizarte Zerbitzuetatik Lanbide-Euskal Enplegu Zerbitzura eskualdatu zenetik, areagotu egin du diru-sarrerarik ez duten pertsonen prestazioak eskuratzeko eta haiei eusteko duten zailtasuna, eta beren bazterkeria-egoera iraunarazten lagundu du. Eredua beste gabezia nagusietako batzuk, hogeita hamar urtetik gorako indarraldia dutenez, egiturazkotzat jo behar dira, eta honako hauek dira:

- Pobreziari aurre egiteko prestazioen eskasia, maila onartezinetan mantendu dena.
- . Prestazioek familia-izaera izanik, eragin negatiboa izan du pobreziak emakumeengan eta gazteengan duen eragina handituz.
- Laneratzeko hitzarmenak alferrikakoak izatea, laneratzeko tresna eraginkorrak diren aldetik.

Diru-sarrerak bermatzeko eta gizarteratzeko sistemaren bilakaerak hiru fase izan ditu EAEn: lehenengoa 2000. urtera arte iritsi zen, Gizarte Eskubideen Agiriaren Legearekin; bigarrena 2001etik 2008ra joan zen; eta hirugarrena 2008tik gaur egunera arte iritsi da.

Lehenengo fasean, bilakaera positiboa izan da. Gizarte Bazterkeriaren aurkako maiatzaren 22ko 12/1998 Legea izan da bilakaera horren unerik gorena, izan ere: a) onartu zuen etxebizitza berean bizikidetzaren unitate bat baino gehiago bizi ahal izatea familia-harremanik gabe, bai eta, salbuesenez eta aldi baterako, 2 urtez ere, familia-loturak dituzten bizikidetzaren unitate jakin batzuk ere; eta, b) berme handiagoz ezarri zuen gizarteratzeko eta laneratzeko eskubide bikoitza, prestazio ekonomikotik bereizita.

Gizarte Eskubideen Agiriaren Legea, 2000ko abenduan promulgatu zena, 1997an Eusko Legebiltzarrean aurkeztutako ILP baten emaitza izan zen, 83.000 sinadura baino gehiagoren bermearekin, eta, aldarrikapen nagusietatik hustu bazen ere, bi hobekuntzak lortu zituen 1998ko Legearekin alderatuta, oraindik ere EAEn diru-sarrerak bermatzeko eta gizarteratzeko sistema arautzen zuen erreferentziazko legea baitzen: a) diru-sarrera handitzea. Gizarteratzeko prestazioa, aurrerantzean GGD, une hartan zegoen Lanbide arteko Gutxieneko Soldataren % 75era arte, aurrerantzean LGS, pertsona 1eko bizitza-unitate baterako, eta horrek prestazioaren berehalako igoera ekarri zuen, % 15 inguru; eta, b) prestazioa indexatzen hasi zen, eta harrezkero GGD izena Oinarritzko Errentarena hartu zuen, LGSren ehuneko jakin bati lotuz. Horren ondoren, 2008ko Legean, LGSaren % 88ra iritsi zen pertsona bakarreko bizikidetzaren unitate baterako; % 113ra 2 pertsonako bizikidetzaren unitate baterako, eta % 125era 3 pertsonako edo gehiagoko bizikidetzaren unitate baterako, DSBE prestazioaren kasuan; eta LGSaren % 100era arte pertsona bateko bizikidetzaren unitate baterako; % 125era, 2 pertsonako bizikidetzaren unitate baterako, eta % 135era, 3 pertsonako edo gehiagoko bizikidetzaren unitate baterako, pentsiodunen DSBErako.

2000. urtearen amaierako Gizarte Eskubideen Gutunaren Legearen eta abenduaren 23ko 18/2008 Legearen artean, Euskal Autonomia Erkidegoko Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizarteratzeko Legearen artean, geldialdi bat gertatzen da, ez baitago 1998ko Legean jasotako eskubideek aurrera egitea eragingo duen lege-hobekuntzarik. Eusko Jaurlaritzak ondorio hau ateratu zuen – 2008ra arte izandako gorakada ekonomikoko aldietan, esaterako, pobreziari aurre egiteko prestazio ekonomikoen eskariak gora egiten zuela egiaztatu ondoren bizikidetzaren unitate hartzaileen hazkundeari eustea, diru-sarrerak bermatzeko sistemari eskainitako aurrekontuaren etengabeko gorakadari aurre egiteko; eta sistema kudeatzen zuten gizarte-zerbitzuak kolapsatzeko mehatxua egiten zuten alderdi administratiboak hobetzea.

18/2008 Legeak okerrera egin du Eusko Jaurlaritzaren politikan. DSBE jasotzen duten bizikidetzaren unitateen alokairuak ordaintzeko prestazio bat jasotzeko eskubide subjektibo gisa EPO jasotzeko aurrerapen bakarra egin da – Ordura arte GLLen kontura zen gastua –, eta aurrerapen horrekin, 18/2008 Legeak jasotzen dituen atzerakada nagusiak honako hauek dira:

- Etxebizitza bakoitzeko kobra daitekeen DSBE kopurua bitara murrizten du, bertan bizi diren bizikidetzak-unitateen kopurua edozein izanda ere.
- Hartzaileen eskakizunak, betebeharrak eta, batez ere, kontrolak areagotzen ditu. Adibidez, prestazioaren bi urtean behingo berrikuspena sartzeko du.
- Enplegarritasuna sistemaren funtsezko elementu gisa ezartzen du, DSBEren kontraprestazio bihurtuz, gizarteratze hitzarmena eraldatuz eta hartzaile posibleak kanporatzeko tresna bihurtuz.

2008ko Legeari beste buelta bat emango zaio oraindik, eta, ondorioz, zailagoa izango da baliabiderik ez duten pertsonentzat DSBE eta EPO prestazioak eskuratzea, bai eta, lortu ondoren, horietan jarraitzea ere. PSE-PSOEn aldeko botoarekin, zeinak gutxiengoan zuzentzen baitzuen Eusko Jurlaritzak, eta PPrena, gehi EAJren abstentzioarekin, azaroaren 24ko 4/2011 Legea aldarrikatzen da, honako hau:

- Urtebetetik hiru urtera bitarteko erroldatzearen eta bizilekuaren betekizuna betetzen du, eta hori oztupo handiagoa da bizi diren lekuetan erroldatzeko modurik ez duten atzerritarrentzat, edo, bizilekurik ez dutenez, erroldan sartzeko eragozten zaienentzat. Horrela, urratu egiten dira haien oinarritzko eskubideak eta erroldatzeko aukera.
- Enplegarritasunaren izaera baztertzaila eta zigortzaila sakontzen du, enplegu-eskaintzaren bati uko egiteko aukera kenduz, eta urtebeteko zigorra ezarriz enplegu bat borondatez baztertu edo uzten duenentzat.

Fase honen bilakaera negatiboa are gehiago areagotu da 2012tik aurrera:

- 2012ko EAEko Aurrekontuetan DSBEren partida % 7 murriztu zen, eta ordutik aurrera murrizketa horri eutsi zitzaion.
- DSBEtik LGSra indexatzea desagertu da. Neurri hori eta aurrekoa batera hartuta, DSBEa nabarmen jaitsi da 2012tik Aurrera.
- DSBE eta EPO prestazioak kudeatu ditu 2012an gizarte-zerbitzuak ordezkatu zituenetik – Ordura arte diru-sarrerak bermatzeko eta EAEn sartzeko eredia administratzeaz arduratzen ziren –, eta kudeaketa hori oso kaltegarria izaten ari da prestazio horiek eskatzen edo jasotzen dituzten pertsonen eskubideentzat eta duintasunarentzat.

Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko bederatzi inkestetako emaitzek erakusten duten bezala, hemendik aurrera PGDBlaekin, Eusko Jurlaritzak, 1986az geroztik, EAEko pobreziaren eta desberdintasunaren azterketa sakona egiten du, eta milaka pertsona daude, gutxiengo errenta bermatu eta baldintzatuen eredia existitzen den hiru hamarkada baino gehiagotan, eredu hori pobreziaz ateratzeko eta beroriek berma ditzaketen baliabideak emateko gai ez direnak. Ondoren adierazten diren datuak, "DSBE/EPO/GLL sistemaren eragina" ataletik ateratakoak, apelatu ezin den epaia dira, eta honako tesi hau berresten du: azken 30 urteotan EAEko pobreziaren aurkako borrokan huts egin duena ez da eredu baten kudeaketa izan, baizik eta eredia bera, eta horrek eskatzen du, politika ekonomiko eta sozialaren premiazko behar gisa, beste eredu berri eta alternatibo bat ezartzea. Honako hauen bidez: Horrela:

- PGDBI-2018 inkestaren arabera, 197.185 pertsona zeuden pobrezia arriskuan EAEn (biztanleria osoaren % 9,1). Horietatik, 136.567 pertsonak jaso zuten DSBE (biztanleriaren % 6,3); 2016an, 194.160 pertsonak (biztanleriaren % 6,3); 2014an,

- 151.591 pertsonak (biztanleriaren % 7); 2012an, 133.217 pertsonak (biztanleriaren % 6,1); eta 2008an, 83.023 pertsonak (biztanleriaren % 3,9)
- 2018an DSBEaren onuradun izan ziren 136.567 pertsonetatik 66.219k (biztanleriaren % 3,1) lortu zuten beren pobrezia-egoera gainditzea, eta 70.348k (biztanleriaren % 3,3) ez zuten gainditu. 2016an DSBEaren onuradun izan ziren 134.563 pertsonetatik 71.494k (biztanleriaren % 3,3) pobrezia-egoera gainditu ahal izan zuten eta 63.069 pertsonak (biztanleriaren % 2,9) ez zuten lortu, hau da, pobreen estatusari eutsi zioten. 2014an, DSBE prestazioei esker pobrezia gainditu zuten pertsonak biztanleriaren % 3,7 ziren; 2012an, % 3,2; eta 2008an, % 1,9.
  - Diru-sarrerak bermatzeko errentak benetako pobreziatik benetan ateratzeko ekarpenean duen eragina, pobrezia-arriskuan dauden biztanle guztiak kontuan hartuta, % 33,6koa izan zen 2018an; % 36,8koa 2016an; % 38,7koa 2014an; % 37,5koa 2012an; eta % 31,3koa 2008an.
  - Pobrezia-arriskuan egonik sistemara sartzerik izan ez zuen biztanleria % 30,7koa izan zen 2018an eta 2016an; % 27,1koa 2014an; % 27,4koa 2012an; eta % 36,4koa 2008an. Pertsonen kolektibo horretan gero eta zeregin erabakigarriagoa dute laneko diru-sarrerak eta prestazioen eta pentsioen sistema orokorra dutenek: % 53,9 2018an; % 52,4 2016an; % 42,1 2014an; eta % 36,5 2008an.

III. Egungo testuinguruari buruzko gogoetak

Era berean, indarrean dagoen gutxieneko errenta baldintzatuen erredua nahikoa ez izateaz gain, egungo testuinguruak beharrezko lau gogoeta planteatzen dizkigu:

1. Gizarteratzeko elementu nagusi gisa interdependentzia eta enpleguaren mitoa aitortzea

Hainbat sektoretan lan-jarduera geldiarazteak, COVID-19ri aurre egiteko neurri gisa, bai eta pandemiak areagotu duen krisi ekonomikoak ere, agerian utzi dute pertsona askok, baita integrazio sozial gutxi gorabehera osoa duten batzuek ere, ahultasun hori izan dezaketela beren bizi-baldintzak lan-merkatuak ematen dien integrazio-gaitasunaren araberakoak direnean, batez ere.

COVID-19k giza hauskortasuna eta ahultasuna gogorarazi dizkigu, eta elkarren mendeko diren izakien komunitate gisa aitortzera behartu gaitu. Izaki horien biziraupena eta ongizatea elkarren babesaren eta zaintzaren mende daude. Publikoa den guztia neoliberalki salatzearen aurrean, gizarteak, azken hilabeteetan, onartu eta balioetsi egin du estatuaren alderdi komunitario hori, bai eta eskubide sozialen bermatzaile gisa duen funtzioa ere, bizitzaren zaintzaren eta sostenguaren erantzukizun kolektiboa bere gain hartzeko modu gisa. Mendekotasuna desestigmatizatzea eta gizarteko bizitzaren parte gisa aitortzea ezinbestekoa da egungo gizarteetan ezarritako individualismoaren aurrean, eta, gainera, gure garapen soziala definitzeko aukera ematen digu, inor atzean utzi gabe aurrera egiteko gaitasunaren bidez, gehiengoaren eskubideekin konprometitutako gizarte solidario baten esparruan.

Egia esan, giza hauskortasun hori ez da gauza berria. XIX. mendearen amaieran eta XX. mendearen hasieran, soldatapeko eskulan gisa egindako lana biziraupenaren, nortasun pertsonalaren eta mugikortasun sozialaren iturri nagusi bihurtu zen herrialde industrializatuetan. Hala ere, sistema kapitalistako lanak ez du inoiz izan gizarte osoarentzako bizi-baldintza duinak emateko zeregina. Nolanahi ere, zeharka bada ere, garapen

pertsonalaren maila jakin bat ahalbidetu du, horrek sistemari etekinak ateratzen, enpleguak murrizten eta milaka pertsona kaleratzen jarraitzea ahalbidetzen baitzion, irabaziak proposatutako helburu pribatuetarako nahikoak ez zirenean. Premisa hori inoiz baino ikusgarriagoa izan da pandemiaren hilabeteetan. Ekonomia eta negozioak salbatzearen eta pertsonen bizitza salbatzearen arteko aukerak irabazle argia izan du, eta milaka pertsonak beren lanpostuetara jo behar izan dute hazkunde ekonomikoari eusteko, baita segurtasun-baldintzak bermatuta ez zeudenean ere.

Hainbat hamarkadatan uste izan da oinarrizko beharrizan materialak (elikadura, jantziak, etxebizitza, etab.) betetzeko, ordaindutako lana egin behar zela nahitaez, eta lan horiek bermatuko dituen enplegua lortu behar zela, pertsonak horretarako egiten duten ahalegin individualaren mende. Hala ere, logika meritokratiko hori duela hamarkada batzuk hasi zen urritzen. Ahalegin handia egin arren, enplegu bat lortzeko aukera ez dago bermatuta, eta ez da beti bermatuta egongo.

Gainera, garaia da aitortzeko enplegu bat ez dela bizitza duinaren edo bizitza librearen bermea. 2008ko krisiaren osteko sakontze neoliberalarekin, sistemak enplegu-bolumen nahikoa sortzeko duen egiturazko ezintasuna nabarmendu zen. Enpleguaren krisi hori hainbat planotan adierazi izan da: 1) zerbitzuen sektoreko enplegu-proporzioaren igoera, industria-sektorearen gainbeheraren aurrean; 2) enplegu prekarioaren gorakada eta figura "malgu", ezohiko edo partzialen biderketa; 3) biztanleria handitzea, kapitalarentzat soberan dagoena, enplegutik kanporatua dena, baina bizirauteko baliabideak behar dituen. Are gehiago, azken hamarkadetan pobrezia kategorizatzeke beste modu bat sortzen ikusi dugu; izan ere, iraganean pobrezia lanik ez zuten pertsonen egoera deskribatzeko erabiltzen bazen, gaur egun milaka pertsona pobretu daude, enplegu bat edo gehiago dituztenak eta, hala ere, bizirauteko zailtasun larriak dituztenak. Foessa txostenetik eratorritako datuen arabera, 2018an, EAEko biztanleen % 56,6 baino ez zeuden erabateko gizarteratze-egoeran; gainerako % 43,4a, berriz, gizarteratze-egoera prekarioan zegoen, eta, egoera horretan, % 6,4 bazterkeria-egoera moderatuan zegoen eta % 8,8 bazterkeria-egoera larrian.

Enpleguaren degradazioak eta lana galtzeko mehatxuak, eta horrekin batera, mantenuak, lan-baldintza gero eta bidegabeagoak onartzera garamatza, eta prekarietatea eta abusuak ezinbestean normalizatzen, gizarteratearen mobilizatzeko gaitasuna geldiarazteko joera duen fatalismo-maila bat sartuz. Prekarietate horrek gehien kaltetutako kolektiboak Estatuaren aldetik babesgabeenak dira, hala nola guraso bakarreko familiak eta emakumeek sostengatutako etxeak. Bereziki kezagarria da belaunaldi gazteenen egoera, aurreko belaunaldientzat ezezagunak diren langabezia-zifrei aurre egin behar baitiete; izan ere, unibertsitate-titulu baten berme zaharra ere higatzen ari da, enplegu seguru eta ondo ordaindua lortzeko bide gisa.

Bazterkeriak eta prekarietateak kaltetutako beste kolektibo garrantzitsu bat pertsona migratzaileek osatzen dute, eta, bereziki, Atzerriartasun Lege bidegabe baten ondorioz administrazio-irregularitasuneko egoeran bizitzera kondenatutakoek. Izan ere, pertsona horiei beren lan-eskubideak aldarrikatzeak zigortzeko eta/edo kanporatzeko arrisku larria dakar, eta enplegatzaileak arrisku horretaz baliatzen da sarritan. Ildo horretan, nahiz eta diskurtso arrazista bat izan migratzaileak gizar-te-laguntza eta -prestazioen kontsumitzaile dohatsu gisa irudikatzen dituen, Ikuspegik (2020) berriki argitaratutako datuek berresten dute biztanleria

migratzaileak etxebizitza, osasun edo gizarte-laguntza gisa jasotzen duena baino 810 milioi euro gehiago ematen dizkiola euskal ekonomiari.

2. *Emakumeen gizartean duten mendeko eginkizuna*

Ikuspegi feministatik, ulertzen da soldatapeko enpleguaren zentraltasun horrek, errenta eta eskubideak eskuratzeko bitarteko gisa, kanpoan utzi dituela historian zehar bizitza doan eta ikusezin mantentzeko lanak egin dituzten emakume guztiak. Lanak, giza jarduera gisa, ia edozein jarduera fisiko edo mental har badezake ere, bere eguneroko erabileran sistema ekonomiko kapitalistak egin duen definiziora mugatzen da; izan ere, ondasunak edo zerbitzuak ekoizten dituzten giza jardueri soilik egiten die erreferentzia, eta kategoria horretatik kanpo uzten ditu ordaingarritzat jotzen ez dituen beste batzuk, baliorik ez dutelako. Horrela, diru-ordain bati lotuta dagoenez, lanaren nozioak kanpoan uzten ditu ikusezin geratzen diren ezinbesteko jarduerak, hala nola etxeko lanak, edo gaur egun ordaindu gabe dauden zaintza-lanak, historian zehar emakumeak gutxietsi eta gizarteko sektore prekarizatuenetako bat bihurtu dituen, eta beren bizitzak autonomia gutxiagorekin bizi behar izatera behartu dituen.

Bestalde, aipatu behar da azken urteetan zaintza merkantilizatzeko ezarri den prozesua batez ere emakume migratuen lanaren – Ordaindutako lanaren – Ustiapenean oinarritzen dela. Horiek dira, laguntza publiko nahikorik ez dagoenez – eta Atzerritarren Lege krudelak errazten dituen lan-baldintza penagarriak kontuan hartuta –, zaintza-sistema prekarioaren bideragarritasuna ahalbidetu dutenak, egungo pandemia-egoeran nabarmendu den bezala.

Era berean, soldatapeko lanak, lan-merkatuan integratuta, emakumeak askatuko lituzkeelako ilusioa ere ez da bete imajinatu zuen moduan. Silvia Federicik iradokitzen duen bezala, oro har, soldatapeko lanak ez du inoiz inor askatu, eta, genero-harreman desberdinak erabat aldatu ez diren testuinguru batean, emakumeek lanaldi bikoitzak hartu behar izan dituzte beren gain, lan-merkatuan eta etxeko esparruan, eta horrek asko mugatzen ditu gizarte- edo politikamugimenduak antolatzeko eta horietan parte hartzeko dituzten aukerak. Zalantzarik gabe, egungo ereduak murriztu egiten du emakumeen autonomia, eta murriztu egiten du erabakitzeko ahalmena, ikuspegi emantzipatzaile batetik, gure bizitzak nola bizi nahi ditugun jakiteko.

3. *Egungo garapen teknologikoa pertsonen bizi-baldintza duinak hobetzeko gai ez izatea*

Duela hamarkada gutxi batzuk arte ohikoa zen pentsatzea automatizazio eta garapen teknologikoko prozesuak aukera bat izango zirela lan nekagarri edo kaltegarrietatik askatzeko eta, aldi berean, pertsona guztien onerako aberastasuna sortzeko. Hala ere, pertsonen bizitzako lana deszentralizatzeko eta askeago bihurtzeko aukera izan beharrean, gero eta enplegu gehiago suntsitzen ari dira, eta horrek milioika pertsonari eragiten die, beste bitarteko batzuen bidez beren bizitzari eusteko alternatibarik ez baitute. Aditu askok ohartarazi dute etorkizuneko enplegu-ekasiaz, eta haien ustez, hogeitun urtean, lanpostuen % 40 makinekin ordeztuko dira. Dinamika hori aurreko mendeko 80ko hamarkadaz geroztik langabeziaren diziplina-eginkizuna sartzen ari den logika neoliberalaren funtzionamenduaren beste bat baino ez da. Horretarako, automatizazio-prozesuez gain, lanaren kontzentrazioa eta deslokalizazioa, ekonomiaren finantzazioa, arlo publikoa suntsitzea edo eredu ekonomiko harrapakariak erabiltzen ditu, besteak beste. Horrela, enpresa nagusiek egiten duten "balio-sorkuntza"

delakoak gaur egun zerikusi handiagoa du finantza-aktiboen jaulkipenarekin eta ondare-ondasunen salerosketarekin, zeinak, salgaiak fabrikatu eta saltzera bideratutako lanarekin, kapitala metatzeko prozesu gero eta deslotuago bat sortzen baitu, bere bertsio tradizionalen ulertuta.

Garapen teknologikoak biztanleria osoaren bizi-baldintzak hobetzeko dituen ahalmen guztiak gorabehera, praktikan, aberastasunaren eta onura pribatuaren logikak gidatzen du garapen teknologikoa. Gaur egun, ikusten dugu enplegua dutenak gero eta lanaldi luzeagoen eraginpean daudela, askotan guztion onerako ez diren lanetan, eta, hala ere, lan horietan lan egin behar izaten dugu gehienek gutxieneko bizi-baldintza batzuk bete ahal izateko. Nahiz eta 1930ean Keynesek iragarri zuen ehun urte geroago asteko lanaldia hamabost ordukoa izango zela, eta Nixonek lau eguneko lan-aste bat aurretikusi zuen, enpleguari eskainitako orduen pixkanakako murrizketa horrek, borroka sindikalen ondorioz, baldintza hobeak lortu baitzituzten milioika langilerentzat, XX. mendearen erdialdera arte baino ez zuen iraun. Ondoren, joera hori aldatu egin da, eta pertsonak gero eta prekarioagoak diren eta lanaldi luzeagoak dituzten lan-baldintzetara behartu dira.

4. Egungo ereduaren iraunkortasunik eza planetaren mugekin eta bizitzaren zentraltasuna

Osasun-larrialdi hori pandemiaren aurretik zegoen krisi ekologiko eta sozialaren azkenurreko sintoma da, eta funtsezko eremuak – Bizitzari errotik eusten diotenak, hala nola zaintzak, elikadura, nekazaritza, osasuna eta abar – Eta funtsezkoak ez direnak – Batzuetan kaltegarriak ere izan daitezke, ez gizartearentzat bakarrik, baita ingurumenarentzat ere. Ildo horretan, duela urte batzuk frogatu da egungo hazkunde-ereduak ez dituela errespetatzen planetaren muga fisikoak. Nazioartean egindako azterlan sistematikoek erakusten dute lotura dagoela egungo hazkunde-ereduaren, lanean emandako ordu kopuru handiagoaren eta karbono-aztarna handiagoa duten kontsumo-ereduen artean, hala nola autoa gehiago erabiltzea denbora ez galtzeko, edo aurrez prestatutako produktu gehiago jatea, ez baitugu denborarik elikadura orekatuan aritzeko.

Eredu ekonomiko hori jasanezina dela ikusi da, etengabeko sakelan oinarritzen baita: lehen, kolonien sakelatzeko inperiala, eta gaur egun, enpresa transnazionalena, Hegoalde Globaleko baliabideen eta biztanleen gainean. Eta, era berean, giza espeziearen ekomendekotasuna ukatu nahi duelako bizi garen planetarekiko, naturarekiko oreka suntsituz eta, horrela, arriskuan jarriz, ez bizitzak bakarrik, baita gizartearen kontzeptua bera ere. Gaur egun, zoritxarrez, badakigu krisi ekologikoa — larrialdi klimatikoa mehatxu nagusitzat hartuta — migrazioak, prekaritatea eta pobrezia sortzeko faktore esponentziala dela.

Era berean, egungo hazkunde-eredua jasanezina da gure bizitzarekin. Byung-Chul Hego Korear filosofoaren arabera, depresioa, antsietatea eta estresa gaur egungo gizarteko gaixotasun adierazgarrienak dira, errendimenduak gehiegizko presioa eragiten du, okupazioan higadura eragiten du eta, gainera, zatiketa progresiboa eta gizarte-atomizazioa eragiten ditu, pertsonen arteko loturarik eza ezaugarri duena.

Gaur egungo enplegu-sistema denboraren gizarte bizia sortzen ari da, eta ordaindutako lanaren zentraltasuna — Lan hori duenarentzat — bizitzaren zentraltasunean ezartzen da, honako hauek saihestuz: bizitzari eusteko zereginak paritarioki bere gain hartzea, beste pertsona batzuk prekarizatu beharrik gabe; loturak eta gizarte-harremanak lantzea; eta

komunitatean eta bizitza politikoan modu aktiboagoan parte hartzea, eragiten dieten gaietan eragiteko gaitasuna duten herritarrak, demokrazia bat eraikitzeko ezinbesteko baldintza den aldetik.

Ondorioz, premiazkoa da errenta jasotzeko eskubidea oinarrizko giza eskubide unibertsal gisa babesteko eta merkatuen gorabeheretatik deskonektatzeko aukera emango diguten formulak bilatzea; izan ere, egiaztatu dugunez, edozein unetan ezegonkortu daitezke eta gero eta zabalagoa den kolektibitatearen gehiengoari eragiten diote. Erretorikatik haratago inor atzean utziko ez duten eta komunitate osoarentzat eta etorkizuneko belaunaldientzat desiragarria den garapen soziala ahalbidetuko duten bizi-baldintzak aldarrikatzeko garaia da.

IV. OEBren aldeko ahotsak

Monterreyko Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalaren 1.3 artikulua, 2007. urtekoak, honako hau adierazten du: "Oinarrizko errenta edo herritarren sarrera unibertsalerako eskubidea, pertsona orok duintasun materialeko baldintzetan bizitzeko duen eskubidea ziurtatzen duena, adina, sexua, sexu-orientazioa, egoera zibila edo lan-egoera edozein izanik ere. Horretarako, eskubidea aitortzen zaio gizartean bizi den kide bakoitzari, beste errenta-iturriak edozein direla ere, bere oinarrizko premiak asetzeko egokia den aldizkako diru-sarrera bat izateko, inolako baldintzarik gabe, zerga-erreformen bidez ordaindua eta Estatuaren aurrekontuen kontura, herritartasun-eskubide gisa."

Gaur egun, aurreko ataletan deskribatutako agertokiaren aurrean, asko dira hemen eta mundu osoan OEB bat ezartzea eskatzen duten ahotsak. Horrela:

- 2018ko urtarrilaren 23an, Europako Kontseiluko Parlamentu Batzarrak ebazpen bat onartu zuen. Ebazpen horretan, beste akordio batzuekin batera, 47 estatu kidek Oinarrizko Errenta Unibertsalak eskubideak eta gizarte-kohesioa lortzeko bidean aurrera egitea ahalbidetzen zuen jarduketak bultzatzera bultzatu zuten. Zehazki, Gizarte Gaien, Osasunaren eta Garapen Jasangarriaren Batzordearen txostenaren laburpenean, Nunzia Catalfo andrea kontalaria izanik, honako hau dio: "Giza duintasuna etengabe ahultzen duten desberdintasunen hazkunderekin eta pobreziarekin, Europako herrialde gehienak guztiontzako bizi-maila duina bermatzeko borrokan ari dira. Oinarrizko diru-sarrerak, edo herritarrenak, gizarte segurantzako modu bat da, herritar bakoitzari aldian-aldian bizitzeko diru kopuru bat ematen diona. Bizitza duina eta gizartean parte hartzea bermatzeko unibertsal, indibidual, baldintzarik gabeko eta nahikotzat hartuta, erabateko pobrezia arintzen lagunduko luke, eta, aldi berean, lan egiteko pizgarriak kenduko lituzke. Lan ez-estandarrean lan egiten duten eta lana partekatzen duten pertsonen eta azpienplegatuen diru-sarrerak osa ditzake. Oinarrizko diru-sarrera bat sartzeak guztiontzako aukera-berdintasuna era eraginkorragoan berma lezake, prestazioen, zerbitzuen eta gizarte-programen mosaikoa baino." Ebazpen horrekin bat etorritik, munduko hainbat lekutan abian jarri diren esperientzia pilotu ugari daude martxan, bai eta sinadurak biltzeko ekimen bat ere, 2020ko irailaren 25ean hasia, Europar Batasun osoan baldintzarik gabeko oinarrizko errentak ezartzeko, pertsona bakoitzari bere existentzia materiala eta gizartean parte hartzeko aukera bermatzeko, bere politika ekonomikoaren zati gisa.

- Lanaren Nazioarteko Erakundearen Universal Basic Income proposals in light of Ilo standards: Key issues and global costing argitalpenak 2018an gobernuen proposatu ziren arretaz hausnartzea Oinarrizko Errenta Unibertsala Gizarte Babeseko Sistemaren txertatzeko modu eraginkor bati buruz, ondo pentsatutako gizarte-aseguru publiko batekin eta gizarte-babeseko beste prestazio batzuekin konbinatuta, bai eta kalitate handiko zerbitzu publikoetara (osasuna, hezkuntza, arreta eta beste gizarte-zerbitzu batzuk) benetako sarbidea bermatzeko neurri eraginkorrak hartuko dira.
- 2020ko uztailaren 17an, Asiako eta Ozeano Bareko Garapenerako Nazio Batuen Programaren eskualdeko zuzendariorde Kanni Wignarajak oinarrizko errenta unibertsala abian jartzeko beharra nabarmendu zuen. Baita Frantzisko aita santua ere, azken liburuan: Soñemos Juntos. Etorkizun hobe baterako bidea 2020ko abenduan argitaratu zen, eta honako hau dio: "Ordaindu gabeko lanaren balioa gizarte gisa aitortzea funtsezkoa da Covid osteko mundua birpentsatzeko. Horregatik, nire ustez, bada garaia oinarrizko diru-sarreraren unibertsala (IBU) bezalako kontzeptuak aztertzeko: herritar guztientzako baldintzarik gabeko ordainketa finkoa, zerga-sistemaren bidez banatu daitekeena. IBUk lan-merkatuko harremanak birdefini ditzake, pertsonen pobrezia bideratzen dituzten enplegu-baldintzak baztertzeko duintasuna bermatuz. Jendeari behar duen oinarrizko segurtasuna emango lioke, asistentzialismoaren estigma ezabatuz, eta lan batetik bestera aldatzea erraztuko lioke, gero eta gehiago eskatzen duten moduan, lan-munduko teknologia-aginduek. IBU bezalako politikak ere lagun diezaiekete pertsonen lan ordainduan emandako denbora eta komunitaterako denbora konbinatzen."
- Gizarte Lana errenten bermearen aurrean txostena onartu zuen Gizarte Langintzaren Kontseilu Nagusiak 2020ko maiatzaren 21ean, Espainiako Gizarte Laneko elkargo profesional guztiak biltzen dituen, egungo egoera eta baldintzatutako bermerrenten gabeziak azaldu ondoren. Txosten horrek eskatzen du Oinarrizko Errenta izan dadila Biziarteko Gutxieneko Diru-sarrerarekin hasitako bidearen jomuga.
- Espainiako 650 gizarte- eta hezkuntza-profesionalek Oinarrizko Errenta Unibertsalaren aldeko Manifestu bat sinatu zuten 2020ko ekainean, sinetsita baitaude ezinbesteko eta beharrezko politika dela pertsonen bizitza material duina izateko eskubidea bermatzeko. Manifestuaren arabera, "Azken batean, bizitzeko eskubidea eta bizitzeko gutxieneko materialak bermatzeko Oinarrizko Errentaren politika publikoa egitea da. Politika horrek, era berean, aukera asko zabaltzen ditu gizarte- eta hezkuntza-arloko esku-hartzearen profesionalek jarduten dugun bizitzako beste dimentsio batzuetan." Bazterketa-egoeran edo -arriskuan dauden pertsonen lan egiten duten 114 erakunde biltzen dituen Kataluniako Gizarte Ekintzako Erakundearen Federazioak ere kritikatu zuen errekerimenduen konplexutasuna, burokrazia eta baliabide-eskasia, 2020ko uztailaren argitaratu zen "¿Per un ingrés minim vital quan cal una renda bàsica universal?" Txostenean. Oinarrizko errenta, kudeaketa sinplifikatzen duena eta egoera ahulean dauden pertsonen estigmatizazioa hausten duena. Horretarako, fiskalitatea berrikusi behar da.
- 2020ko maiatzean, kultura-sektoreko mila profesionalek baino gehiagok sinatu zuten Espainian Kulturaren lan egiten duen Gente Manifestua, oinarrizko errenta unibertsalaren eta baldintzarik gabekoaren alde, oinarrizko errenta unibertsalaren eta baldintzarik gabekoaren alde, ahalik eta kultura-politkarik onenaren gisa. Baieztatzen zuten oinarrizko errenta unibertsal eta baldintzarik gabekoa izateak autonomia

handiagoa ekarriko lukeela sektore kulturean eta beste batzuetan, erabakitze askatasun handiagoa eta negoziatzeko gaitasun handiagoa. Era berean, adierazi zuten oinarrizko errenta unibertsala eta baldintzarik gabekoa ez dela panazea bat, eta beste neurri batzuekin batera funtzionatu behar duela, baina inola ere ez dela baliatu behar errenta horretaz beste gizarte-baliabide batzuk ezabatzeko. Laburbilduz, uste zuten oinarrizko errenta unibertsal eta baldintzarik gabekoa ezarri behar dela, arrazoi honengatik: "Premia duten pertsonen zuzenean mesede egiten die eta ez du arreta galarazten egituretan, finantzaketa-sistema publiko asko egiten dituzten bezala, ustez goitik behera doan baina inoiz behetik iristen ez den aberastasun-fluxu batean galtzen baitira, non desberdintasunak hainbestetan sendotzen diren eta azkenean gutxien behar dutenek onura ateratzen duten".

- Erakunde eta pertsona indibidual askok "baliabideak eta autonomia guztiontzat" dokumentua sinatu zuten Espainian 2020an: oinarrizko Errentaren aldeko manifestu feminista bat, eskubide eta zerbitzu publikoen defentsarekin eta hedapenarekin lotuta egon behar duela ulertuta: osasuna, hezkuntza, zaintzekin eta garatzeke daudenekin lotutakoak, hala nola etxebizitzarekin. Azpimarratu duenez, "Zerbitzu horiek uzurtzen edo okertzen direnean, gure sorbaldetan gehiago lan egitea eta gure izakinetan ziurgabetasun handiagoa izatea da ondorioa". Era berean, 2020ko ekainaren 25ean, Espainiako LGBTI kolektiboek Oinarrizko Errenta Unibertsalaren aldeko LGBTI Kolektiboak dokumentua onartu zuten, izateko eta existitzeko eskubidea zutela adieraziz. Emantzipatu ezin zirenez, errespetatzen ez zaien etxe batean bizi behar duten gazteen egoera salatzen zuten, baita LGBTI adingabeena ere, familia LGBTIfobikoekin konfinamendua igaro behar izan baitute, eta, gainera, orain gutxienera bizi-diru-sarrera bezalako neurrietatik kanpo baitaude.
- Euskal Autonomia Erkidegoko esparru akademikoko, unibertsitateko eta ikerketazentrotako 764 ikertzailek eta irakaslek eta etorkizunarekin konprometuta dauden beste 3213 pertsonak eta 191 euskal erakunde publikoki eskatu dute, Ekonomia Ekologikoaren aldeko manifestu batean, Euskal Herria Post Covid19 delakoan hausnarketa-prozesu bat egitea, eztabaida sozial, estrategiko eta plural bat sustatzeko, trantsizio-alternatiba eta -proposamen zehatzei heltzeko, Erantzun jasangarri eta bidezkoak eraikitzea Eraldaketa hori bultzatzeko, lehentasunezko bost jardueraildo ezarri dira. Ildo horiek zehaztu egin beharko lirake, eta lehenbailehen aplikatzen hasi, osasun-krisia igaro ondoren garatzen jarraitzeko. Eta, zehazki, bigarren jarduketaildoan honako hau proposatzen da: "Erakunde publikoek ekoizpen-, kontsumo- eta inbertsio-politikak sustatzea, muga ekologikoak kontuan hartuta eta etorkizuneko belaunaldientzat zor bidegabea eta onartezina sortzea saihestuz. Era berean, oinarrizko errenta unibertsala ezartzeko esparruan, zaintza-sistema bat garatu behar da, non pertsonak erdigunean egongo diren, gure kalteberatasuna eta interdependentzia aitortuz ... "

V. LHE honetan proposatzen diren OEBaren arrazoiak eta ezaugarriak

Ekimen honen bidez, EAEn OEB bat ezartzea proposatzen da, hau da, gutxienez pobrezia atalasearen adinako zenbatekoa duen diru-sarrera bat, Estatuak baldintzarik gabe eta biztanle guztientzat banaka ordaindua.

Baldintzarik ezak abantaila asko dakartza:

- Administrazio-kostuak aurrezten dira. Gaur egun, diru-laguntzetara bideratutako funtsen ehuneko oso handi bat burokrazia finantzatzeko erabiltzen da, eta burokrazia hori nola eta nork jasoko duen kudeatuko du.
- Sorospen bat jasotzen ari diren pertsonak pobrezian harrapatuta geratzea sahiesten du, beste lan batzuk bila baititzakete diru-sarrerak handitzeko, laguntza galtzeko beldurrik gabe.
- Laguntzak jasotzen dituzten pertsonak asistentzialismoak dakarren estigmatizazio sozialetik askatzen ditu.
- Eta, batez ere, gutxieneko baliabide batzuk baldintzarik gabe bermatzea oinarri bat da pertsonen askatasun handiagoa eta beldur gutxiago izan ditzagun gure bizitzak nolakoak izan nahi dugun erabakitzeke. Horretarako, baliabide bermatuak izan behar ditugu, eta ez dugu laguntza jasotzera mugatu behar, erortzen bagara, eta - Laguntza behar dugula frogatu dezakegu.

Lan-merkatuari buruz planteatu den bezala, duintasunez lan egiteko benetako aukera izateko, aukeratu ahal izatea beharrezkoa da. Lan-kontratuak ez dira baldintza berberetan sinatzen, baldin eta aldeetako bati, baliabideak behar dituzenez, kontratu hori onartzea besterik ez bazaio geratzen. Aldiz, RBIk gaituko gintuzke garenara hobeto egokituko liratekeen lanpostu duinagoak aukeratzeko. Gure proiektuak aurrera ateratzeko aukerak ere ematen dizkigu. Bestalde, beren etxeetan lan egiten duten pertsonen, inolako ordainketarik jaso gabe, beren bikotekideen mendekotasun materialetik askatzeko aukera izango lukete, eta laguntza behar duten pertsonen beren bizitza askatasunez pentsatzeko baliabideak izango lituzkete. OEBak gure bizitza gehiago eramateko aukera ematen digu, non aisialdia, zaintza, borondatezko lana edo beharrak edo beldurrak ezartzen ez dituen beste jardura batzuk sartzen diren.

Nazioarteko hainbat inkesta eta esperimenteren arabera, OEB batekin pertsonen ez liokete lan egiteari utziko. Europan, % 4k bakarrik esan du egingo lukeela. Gizakion joera nagusia baliagarri sentitzen saiatzea da. Benetan egiten dizkiguten eta, gainera, hobeak eta eraginkorragoak izan gaituzkeen lanak aktibatzeke palanka bat da OEB.

finantzaketa zergen bidez ezarriko litzateke. Sistema fiskala da desberdintasunak gora edo behera egitea eragiten duen funtsezko mekanismoa. Zerga-sistema progresibo batekin, pertsona batek ordaindu behar dituen zergen ehunekoak gora egiten du aberastasunak gora egin ahala. Horrela finantzatutako BBB batek pertsona aberatsenen errenta gainerako biztanleei birbanatuko lieke, gaur egun % 1 aberatsenak gainerako guztiek adina ondare duen mundu mailako testuinguru batean. Jakina, pertsona aberatsek, herritarrek ere jasoko dute OEB, baina zerga bidez, OEB gisa jasoko luketena baino ekarpen handiagoa egingo lukete.

OEBak kostu ekonomikoa badakar ere, inbertsio gisa baino ezin da baloratu. Gaur egun oso jende gutxi jartzen du zalantzan osasuna, hezkuntza publikoa edo gizarte-zerbitzuak ezinbestekoak direla eta, kostu ekonomikotik harago, beharrezko inbertsioa direla. Gauza bera gertatzen da BBB baten kostuarekin; inbertsio sozialaren ikuspegitik, onura handiak ekarriko

lizkieke herritar guztiei, eta gure autonomia-erkidegoak bere gain har dezake eragin ekonomikoa.

Gogora ekarri behar da, adibidez, pertsona asko atzerrira emigratzeak kostu pertsonal eta ekonomikoa dakarrela, bitzta duina izateko itxaropenik ez dagoelako; izan ere, horietako askok jaso duten prestakuntzaren ehuneko handi bat diru publikoarekin ordaindu da, baina beste herrialde batzuek ere jasoko dituzte emaitza horiek. Hala ere, BIE batek proiektu pertsonal asko garatzea ahalbidetuko luke, politika publiko egokiekin gure gizartearen premiei erantzuteko erabil litezkeenak, eta horrek, gainera, autonomia handiagoa eta atzerriko kapitalarekiko mendekotasun txikiagoa ekarriko luke, bai eta enpresa multinazionalak har ditzaketan erabakiena ere. Hemen bizi garen pertsonengan gizartean eta ekonomian inbertitzea da kontua, ahaldunduz eta partaidetza eta eragin sozial, ekonomiko eta politikoa bultzatuz, eta horrek demokrazia eta erakundeak indartzea ere badakar.

Bizkaiko Foru Aldundiak, Mariana Mazzucato ekonomista taldearekin eta University College London unibertsitatearekin 2030erako Garapen Jasangarriko Helburuak (aurrerantzean GJH) betetzeko lankidetzak-akordioan 2020an iragarri zuen bezala, aukera bat da zerga-araudiaren eredu ezinbesteko tresna bilakatzeko; izan ere, helburu horiek betetzeari zuzenean eragiten dio, eta Pobreziaren amaiera (1. GJH), zero gosea (2. GJH), osasuna eta ongizatea (3. GJH), genero-berdintasuna (5. GJH), energia eskuragarria eta ez-kutsatzailea (7. GJH), lan duina eta hazkunde ekonomikoa (8. GJH), desberdintasunen murrizketa (10. GJH), hiri eta komunitate jasangarriak (11. GJH), edo bakea, justizia eta erakunde sendoak (16 GJH).

OEBak defendatzen duen paradigma honako hau da: botere publikoek herritar guztiei bitzta duin baten proiektua gauzatzea ahalbidetuko dien diru-sarrera bat bermatzen bazaie, jatorrizko pobrezia ekonomikoarekin amaitzea lortzeaz gain, pertsona guztiek, beren bizi-proiektua planteatzeko garaian, beste batzuen mende egon behar ez izateko askatasun-baldintzak sortuko dira, Bere Giza eskubideen erabateko eraginkortasunean aurrera egiteko aukera bat izan daiteke, oraindik errealitate bat izatetik urrun dagoena, baina, hala ere, juridikoki Eusko Legebiltzarrari eska dakiokena; izan ere, Eusko Legebiltzarrak, bere eskumenen barruan eta EESKNI eta nazioarteko beste arau batzuk sinatu dituen Estatu baten parte den aldetik, neurri ekonomikoak eta teknikoak hartu behar ditu, eskura dituen baliabideen gehienekora iritsi arte, pixkanaka, egoki diren bitarteko guztiak erabiliz, Eta, bereziki, legegintza-neurriak hartzea, giza eskubideen erabateko eraginkortasuna Eta hala eskatzen dute adituek, hala nola Gizarte Langintzaren Kontseilu Nagusikoak eta jada aipatu diren beste batzuek.

Proposatzen den OEBaren funtsezko ezaugarriak honako hauek dira:

- EAeko Aurrekontu Orokorrek finantzatutako diru-prestazioa da.
- EAEn bizi diren pertsona guztiek izango dute horretarako eskubidea. Eskubide hori subjektiboa izango da, hau da, lehentasuna izango du Eusko Jaurlaritzaren Aurrekontuetan eragina izan dezakeen edozein inguruabarren aurrean.
- Eskaera egin aurretik hiru hilabetez bizi izan dela egiaztatzen denean izan ezik, ez da bestelako baldintzarik bete behar BIE jasotzeko. Horrek esan nahi du EAEn bizi diren pertsona guztiek izango dutela BIERako eskubidea, alde batera utzita enplegua duten ala ez, norekin bizi diren, zer beste errenta- edo ondare-iturri dituzten eta zer administrazio-estatus duten.

- OEBak ez ditu murriztuko edo gutxituko gaur egun ongizate-estatu osatzen duten eta eskubide subjektiboen ezaugarri juridikoak dituzten eskubideak: osasunerako eskubidea, hezkuntzarako eskubidea, etxebizitzarako eskubidea, mendekotasunaren aurreko arretarako eskubidea, pentsio eta prestazio kontributiboak, eta abar. Ordaindutakoaren araberakoak ez diren prestazioak soilik ordezkatuko ditu, Etxebizitzaren batez besteko alokairuaren kostua ordaintzeko Xedapen Iragankorrean adierazten dena salbu.

Etxebizitzarako eskubideak aipamen berezia eskatzen du, Lege honetan zergatik erabaki den ongi uler dadin 5. artikuluan ezartzen den BIEren zenbatekoak ez duela barne hartzen etxebizitza alokatzeko edo maileguz erosteko gastua.

Lehenengo arrazoia da etxebizitzarako eskubide subjektiboa jasota dagoela, berez, EAEn, Etxebizitzari buruzko ekainaren 18ko 3/2015 Legean. Zehazki, II. Kapituluaren (Etxebizitza duin eta egoki bat legez okupatzeko eskubide subjektiboa). Kontua da etxebizitza izatea ordenamendu juridikoan sartutako beste eskubide sozial batzuk bezain eskubide babestua eta behar bezala kudeatua.

Bigarren arrazoia da etxebizitzaren inguruan pilatzen diren egoeren aniztasunak eta etxebizitzaren pisu ekonomikoak, batez ere OEB beharrezkoagoa den biztanleria-koalektiboentzat, asko zailtzen dutela OEBaren zenbatekoa finkatzea.

TESTU ARTIKULATUA

1. artikulua. *Eremua*. Lege honen bidez, OEB bat ezartzen da EAEn, eta hurrengo artikuluen arabera arautuko da.

2. artikulua. *Kontzeptua, printzipioak eta izaera*. OEB EAEn lurraldean bizi den pertsona ororen aldeko eskubidea da, eta hileko diru-prestazio bat da, oinarritzko beharrak asetzeko aukera ematen diona, baina horrek ez du inolako kontraprestaziorik eskatzen, lan-merkatuan duen partaidetza edozein dela ere, eta bateragarria da edozein soldata edo prestazio kontributiborekin.

OEBaren oinarritzko printzipioak dira:

- a) Prestazio ekonomikoaren izaera unibertsala.
- b) Bere izaera indibiduala.
- c) Dituzten diru-sarrera edo errentei eta ondareari (pertsonalak edo familiakoak izan) ez dagokion izaera, hargatik eragotzi gabe diru-sarrera edo ondare horiek zerga-araudiak ezartzen dituen zergen pean egotea, eta OEBk kontribuziokoak ez diren beste prestazio batzuk ordezte.

OEB ukaezina, besterenezina, preskribaezina eta enbargaezina da, eta haren lagapen oro, arrazoia edozein dela ere, deuseza izango da.

3. artikulua. *Helburuak*. BBBrako eskubide subjektiboa sortuz, honako helburu hauek lortu nahi dira:

- a) Herritarren benetako autonomia- eta askatasun-maila handitzea, lan-, prestakuntza- eta bizitza-proiektuetan ahaldunduz, jarduera kolektibo eta sozialetan parte hartzeko jarrerak eta jarrera solidarioak eman eta susta ditzaten, gizarte kolaboratiboagoa lortzeko.
- b) Pobrezia-egoerei eta horien ugalketa-zikloa ahalbidetzen duten baldintzei aurre egitea, giza eskubideari bizi-baldintza duinen eraginkortasun osoa emanaz.
- c) Orain arte indarrean egon den gutxieneko errenta bermatu eta baldintzatuen sistema gainditu eta ordeztea, prestazio-sistema integratuago eta koherenteago bat proposatuz, bizirauteko asistentzia-prestazioen guztiz edo partzialki mende dagoen biztanleriaren zatia estigmatizatzea saihesteko.
- d) Aberastasunaren banaketa bidezkoagoa ahalbidetzea, gizarte-kohesioa eta demokraziaren kalitatea handitzen lagunduz.

4. artikulua. *Bizileku-betekizuna*. OEBrako eskubidea izateko, hiru hilabetez EAEko edozein udalerritan bizi izan dela frogatu beharko da, eskaera egin aurretik. Eskubide horri eutsiko zaio, EAEn benetan bizi den bitartean.

5. artikulua. *Zenbatekoa*. OEB finantzatzea Eusko Jaurlaritzaren ardura izango da. Zenbatekoa urtero finkatuko da EAEko Aurrekontu Orokorren Legean, eta honako baldintza hauek betetzea onartuko da:

1. – Hilean 900 euro errespetatuko dira gutxienez pertsona heldu batentzat edo 18 urtetik beherako pertsona emantzipatu batentzat, eta aurrez finkatutako zenbatekoaren % 30, kasu honetan 270 €, 14 urtetik beherakoa bada, eta % 50, kasu honetan 450 €, 13 urte baino gehiago izanik 18 urtera iristen ez bada eta emantzipatuta ez badago.

2. – Bermatu egingo da aurreko urteko OEBren zenbatekoa urtero igoko dela EAEn erregistratutako KPIaren arabera, betiere KPIa zero baino handiagoa bada.

3. – EAEko Aurrekontuen Legean ezarritako OEBren zenbatekoa ezin izango da inoiz EAEn pobrezia erlatiboaren muga baino txikiagoa izan.

Xedapen gehigarria.

Proposatutako legea onartu eta hurrengo ekitaldian jarriko da indarrean.

Xedapen iragankorra. *Etxebizitzagatiko beste prestazio batekiko bateragarritasuna*.

Etxebizitzari buruzko egungo legeriak baldintza duinetan etxebizitza izateko eskubide subjektiboa bermatzen ez duen bitartean, bermatu egingo da OEB hori bateragarria dela herritarrek batez besteko alokairuaren kostua ordaintzea ahalbidetzen duten prestazio ez-kontributiboekin, Eusko Jaurlaritzak ezarritako baremoen arabera.

Xedapen indargabetzailea.

Lege hau indarrean jartzen denean, indargabetuta geratuko dira lege honen aurka dauden lege- edo erregelamendu-xedapen guztiak.